

UN PASSEIG PER LA CIUTAT

Guia de lectura

Guia elaborada per Mariona Masgrau Juanola

© Editorial Flamboyant

CONTEXTUALITZACIÓ

SOBRE L'AUTORA

Mariona Tolosa Sisteré (Barcelona, 1983), va estudiar il·lustració a l'Escola de la Dona de Barcelona. Actualment fa il·lustracions de molts tipus i en formats diferents: àlbums, llibres, articles i cartells, retrats i animacions, estampats tèxtils, i fa també *letterings* i imatge gràfica per a empreses i establiments.

Dibuixar, segons explica ella mateixa, «l'ajuda a relatar viatges de dins cap a fora». Se serveix de l'acrílic, els llapis i el collage i de tècniques digitals.

Podeu espionar les seves obres al seu web:

marionatolosasistere.com

SOBRE L'OBRA

Un passeig per la ciutat comença quan un pare, els seus dos fills i el gos, tot esmorçant, decideixen sortir a fer un vol i convidar-hi també el veí. A partir d'aquí, les dobles pàgines del llibre ens van mostrant els diferents espais urbans per on passen, carregats de vida, detalls i colors. Planteja, doncs, una experiència peripatètica, ja que ens convida a convertir els tombs per la ciutat en una experiència estètica.

Es tracta també d'un llibre modern que reflecteix les dinàmiques, els estris i els costums urbans propis del segon decenni del segle XXI: hi trobarem el que realment veiem tots plegats quan sortim al carrer.

L'autora no ens mostra una ciutat idealitzada, com passa sovint en la il·lustració infantil: hi veiem persones sense sostre, el fum dels cotxes, uns avis que es queixen de l'excés d'hotels, cuques i ratolins. Convé no passar de puntetes per aquest component crític del llibre, sinó gosar treure'n partit amb els infants i aprofitar per reflexionar amb calma sobre determinades problemàtiques que ells detecten al carrer.

És igualment un llibre sinestèsic, que posa atenció als cinc sentits: a la vista, ja que les ciutats estan plenes de racons per descobrir, però també a les sensacions tàctils (que genera, per exemple, la sortida d'aire i el tremolor de terra del metro), als gustos i les olors (de pa i de peix al mercat...) i als sorolls (de la música i de les obres...). L'autora, doncs, ens convida a estimular sentits que a vegades deixem una mica de banda i a posar paraules a les sensacions que ens generen.

El llibre acaba quan tornen tots a casa i fan un dinar de veïns. És evident que no es tracta d'un llibre amb un argument fort i través, sinó que relata visualment un matí ple d'estímuls per descobrir i comentar.

Un llibre formiguer

Un passeig per la ciutat es pot considerar un llibre formiguer, un tipus d'àlbum il·lustrat en què en cadascuna de les seves dobles pàgines exposa escenaris bigarrats de petites narratives, petits arguments insinuats que el lector pot completar.

Els llibres formiguer tenen les seves pròpies dinàmiques de lectura: no són obres que permetin dir que ja l'has acabat quan arribes a l'última pàgina, sinó que els pots obrir una vegada i una altra i anar descobrint sempre nous detalls. Si bé estem davant d'imatges estàtiques, podem veure persones i animals tan ben perfilats que podem imaginar-ne el caràcter, les relacions i motivacions, d'on venen i on van. I objectes, detalls, i rastres que ens ajudaran a imaginar què ha passat abans o què passarà després de l'instant precís que mostra la doble pàgina.

Aquests tipus de llibre, doncs, ajuden els nens a entendre que els àlbums il·lustrats i les narracions en general plantegen un seguit de moments puntuals que hem d'interrelacionar amb la nostra perspicàcia i imaginació, inferint-ne les causes i les conseqüències. Fixeu-vos que, a diferència de llibres-joc de busca-i-troba, a *Un passeig per la ciutat* no hi ha personatges de palla que serveixin només per confondre el lector o camuflar el personatge o objecte que s'ha de trobar. En aquest àlbum, cada persona i cada detall amaga una petita història que podem explorar i reconstruir amb els infants.

Podeu trobar més informació sobre aquest tipus de llibre tan ric i necessari per a primers lectors i lectors iniciats a l'article «Llibres formiguer», de Kunde i Masgrau (*Ara*, 22-4-2017) i a «Libros hormiguero. Centenares de detalles, miles de argumentos» (*CLIJ. Cuaderno de Literatura Infantil y Juvenil*, núm. 276, abril 2017, p. 32-39), de les mateixes autores.

Més passejos

Aquest llibre és el segon d'una sèrie de passejos de Mariona Tolosa, que esperem que tinguí continuïtat. En el primer, *Un passeig pel bosc*, la família veïna, composta per una mare i tres fills, va d'excursió a la natura. També és un llibre formiguer molt ric en detalls: mostra la biodiversitat dels boscos, convida a observar i distingir les plantes i els animals, saber-los posar nom i adquirir actituds de respecte cap als ecosistemes.

L'autora explica que ha dibuixat aquests llibres amb l'iPad, fent servir pinzells de tremp i llapis de colors, i que ha barrejat els pinzells perquè es combinessin bé i donessin frescor a la il·lustració. Pel que fa al color, ha fet servir una mateixa paleta en tota l'obra per donar-li unitat i coherència visual entre les imatges. Vegeu l'entrevista que li fa Flamboyant a <https://www.editorialflamboyant.com/ca/actualidad/entrevista-amb-mariona-tolosa-sistere-illustradora-dun-passeig-pel-bosc/>

ACTIVITATS DE LECTURA

A continuació donem algunes claus perquè els adults col·lectors, que comparteixin aquest llibre amb infants, en puguin treure tot el suc. La seva intervenció en les primeres lectures ha de consistir a donar vida a les il·lustracions, a fer adonar els infants que a cada pàgina hi passa un munt de coses que es poden recrear. Més endavant, és possible que l'infant ja s'hi entretengui sol i sigui ell qui mostri a l'adult les descobertes que vagi fent. Hem d'anar transferint responsabilitats i deixar que l'infant cada cop tingui més iniciativa!

Lletres i sons. Fixeu-vos que, si bé aquest llibre té petits textos, no permet una lectura lineal continuada. Les paraules d'aquest llibre reflecteixen els sons que habiten la ciutat: per una banda, els sorolls de tota mena (agradables i desagradables, fluixos i forts) i, per l'altra, els diàlegs entre persones.

L'adult pot llegir les onomatopeies amb un volum i intensitat adequat i versemblant, que permeti a l'infant reconèixer el so, i convidar-lo a fer el mateix amb altres onomatopeies i sons que reflecteixi la il·lustració.

Els diàlegs que trobem són molt breus; contenen dues o tres intervencions i duren potser només quinze o vint segons. Però entre l'infant i l'adult podem imaginar com continuen. Com s'han saludat el pare i els amics quan s'han trobat en un bar? Què diria el pare als dos germans que es pregunten per què el terra tremola? I què s'expliquen les dues famílies mentre dinen? Comenten la passejada del matí?

Recordeu sobretot que totes aquestes preguntes són suggeriments oberts: no cal fer-les totes ni tampoc respectar-les al peu de la lletra! Feu-vos-les vostres! El que convé és gaudir del procés de descoberta del llibre; a vegades assenyalar tan sols un petit detall té el mateix efecte que una bona pregunta: ajuda a filar conversa!

Persones diverses. Aquest llibre està ple de persones dibuixades amb prou detall perquè ens en puguem imaginar el caràcter, interessos i plans de futur. Cadascú té les seves idiosincràsies físiques, les seves faccions i posat de cara i de cos, la seva manera de vestir, les seves formes de transport o habitatge, etc. Tots aquests detalls ens deixen esbrinar detalls de les seves vides: Creieu, per exemple, que al jardiner li agrada la seva feina? O bé avui s'ha llevat cansat? Hi ha una parella que es fa una *selfie* davant del centre comercial: us sembla que són turistes? O feia molt que no es veien i avui s'han retrobat? Hi ha una noia embarassada amb un noi al costat: ell és el pare? Quant deu faltar perquè neixi l'infant? Quin nom et sembla que deuen haver triat? Quina publicació deu haver comprat la clienta del quiosc? Què celebren la parella que brinda dins un dels pisos? I què fa arribar la noia del primer pis amb una corda i un cistell a un noi que s'espera al carrer? Com és que no baixa a portar-li-ho en mà?

Establiments i equipaments. Fixeu-vos en la diversitat d'edificis que hi ha en una ciutat: establiments i petits negocis, grans equipaments públics oberts i tancats, blocs de pisos, paradetes... Què hi venen? Quina olor fan? Us deixen tastar res quan acompanyeu els pares a comprar a les botigues del barri? Es pot tocar, el menjar? D'alguns establiments d'aquest llibre no en podem llegir el nom, però ens els podem imaginar?

Les imperfeccions de la vida quotidiana. Un dels encants d'*Un passeig per la ciutat* és que no ens mostra ni escenes ni espais ideals (com passa sovint en llibres antics), sinó una vida i una ciutat imperfectes. Observeu, per exemple, la primera pàgina; està plena de petits desastres propis de la quotidianitat: uns cereals vessats, unes joguines per endreçar per terra, un infant que es tira el puré de fruita pel cap mentre aprèn a menjar. Quines altres badades detecteu?

Plantes i animals. Si bé els animals i les plantes no són tan abundants com a *Un passeig pel bosc*, aquest llibre també té una pila de bèsties i molta vegetació que troba els seus racons per fer vida. Gats i gossos, cuques, ratolins, gossos, ànecs, coloms i cotorres, peixos de tota mena... conviuen amb els humans a les ciutats i sovint ens passen massa desapercebuts. Busqueu-los i fixeu-vos si són domèstics o salvatges, si estan morts o vius i com s'ho manegen per viure o sobreviure. Creieu que tenen nom propi? Hi ha algú que se'n cuidi o que els persegueixi? I les plantes i els arbres? Qui els rega i en té cura?

Espais de trobada i socialització. Les ciutats tenen punts de trobada de moltes menes que ens permeten reunir-nos i fer coses plegats: mercats, parcs, places, terrasses... En aquests llocs trobem gent que fa ioga, comercia o es reuneix per jugar, fer esport, xerrar o celebrar alguna cosa. Fixeu-vos en els grups de persones que hi ha: Quina relació tenen entre ells? Què els uneix? De què deuen xerrar? Quina edat tenen? Què fan plegats?

Formes de comunicar-se i expressar-se mitjançant l'art. Les ciutats són també espais de comunicació; a part de les converses cara a cara, les persones ens expressem amb molts altres mitjans: el correu postal, la premsa, les pancartes als balcons, les parets, els mòbils i els ordinadors. Busqueu formes de comunicar-nos que apareixen a les diferents pàgines. També trobem diferents manifestacions artístiques interessants: Sabríeu detectar-les i explicar-les? Concerts i exhibicions de *street dance* improvisats, *performances*, grafitis, etc.

Transports. Les persones sentim constantment la necessitat de desplaçar-nos lluny o a prop, molt ràpid o amb calma, sols o acompanyats, lleugers d'equipatge o ben carregats. Fixem-nos en els transports: Qui els condueix i qui hi viatja? Cap on es dirigeixen? Quin tipus d'equipatge carregen? Cotxes, trens, tramvies i patinets... mouen gent que canvia d'escenari per algun motiu, que podem mirar d'esbrinar.

El pas del temps. Les ciutats estan plenes de senyals que mostren el pas del temps, a petita i gran escala. Fixeu-vos en aquests indicis i penseu: A quina estació està la ciutat del llibre i què us ho fa pensar? Sabem que el llibre relata una passejada de matí però... Quin dia de la setmana deu ser? Què canviaria si aquest grup sortissin a passejar al vespre o a la nit? A les ciutats hi ha edificis i mobiliari urbà molt antic i molt modern: Quins edificis o elements et semblen més recents? I quines coses detecteu que siguin antigues?

Reivindicació. Aquest llibre també té una mirada reivindicativa; posa a l'abast dels infants injustícies i desigualtats socials perquè en puguem parlar amb una certa distància. Fixeu-vos en els dos avis que es lamenten que a les ciutats es prioritzin els hotels i no els equipaments per a la gent gran: Això també passa a la vostra ciutat? La família protagonista troba una senyora gran, la Maria, i l'acompanyen un tros: Per què? Les ciutats són amables per a la gent amb mobilitat reduïda? I vosaltres, què trobeu difícil o perillós a l'hora de circular per la ciutat? Quins elements urbans haurien d'estar més ben pensats per als nens?

Veiem molts balcons amb pancartes reivindicatives: Què creieu que reclamen o denuncien? I hi ha també alguns grafitis que posen en relleu problemes globals: «LOVE», «NO PLANET B»... Què defensen? Què proposen?

Diferents perspectives. Fixeu-vos que les pàgines d'aquest llibre adopten diferents perspectives: En alguns casos ens trobem davant de plans urbans zenitals, vistos des de dalt. I d'altres vegades les escenes es representen des de peu de carrer. Sabríeu imaginar-vos, per exemple, on s'han enfilat aquest pare i els tres nens quan observen la ciutat als seus peus?

EN MARXA

Aquest llibre és també una invitació a passejar per la ciutat, la pròpia i d'altres ciutats desconegudes, i observar-les amb interès, fixant-nos en els edificis de més magnitud però també en tots els seus detalls i percebent-los amb els cinc sentits. De tant en tant, podeu mirar de documentar aquestes passejades fent fotos, dibuixos o mapes sonors de diferents carrers i places.

A les darreres pàgines trobareu una sèrie de coses per fixar-nos i una llista de consells per moure's per la ciutat: N'hi podríeu afegir algun altre?

ACTIVITATS CREATIVES DERIVADES DEL LLIBRE I DELS VOSTRES PASSEJOS PER LA CIUTAT

1. Si viviu en una ciutat, us proposem que mireu per la finestra com si el seu marc fossin els confins de la pàgina d'un llibre formiguer: A qui veieu passar? Cap on deu anar i per quin motiu? Veieu cap tipus de transport poc comú, que no circulés fa uns anys? Quins necessiten gasolina i quins es mouen amb la nostra força i esforç?

2. Us suggerim també que jugueu a fer fotos de la vostra ciutat o de qualsevol altra que tingueu l'oportunitat de visitar i les convertiu en una pàgina formiguera: Podeu afegir-hi més elements, onomatopeies, petits diàlegs casuals...

3. A *Un passeig per la ciutat* hi ha moltes onomatopeies, paraules que reflecteixen sons diversos. Us proposem que aneu a algun lloc molt transitat del vostre poble o ciutat i en graveu els sons amb el mòbil o amb una gravadora. Com transcriuríem tots aquests sorolls? Podeu fer servir diferents colors i lletres més grosses i gruixudes per als sons més forts i lletres més primes i petites per als sons més fluixos.

4. Aquest llibre ens ensenya a afinar la mirada, a mirar coses colossals, però també a perfeccionar la vista per descobrir aspectes de la ciutat que no acostumem a mirar. Per seguir en aquesta línia, us proposem que, en la propera passejada per la vostra ciutat, recolliu totes aquelles coses diminutes que deambulen per carrers i parcs: una flor, un tronc, un *flyer*, una barnilla de paraigua trencada... Amb tots aquests objectes, podem fer un collage que reflecteixi els sotaboscors urbans.